

§2.9 ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ (Лесик А.С., Бердянський державний педагогічний університет, Попова О.І., Бердянський державний педагогічний університет)

Вступ. Сучасний етап розвитку початкової освіти в Україні характеризується посиленням уваги до мовної підготовки вчителя як ключової умови ефективної реалізації компетентнісної парадигми навчання. Учитель початкових класів виступає не лише носієм знань, а й мовною моделлю для молодших школярів, від рівня мовно-мовленнєвої культури якого значною мірою залежить успішність формування особистості дитини. В умовах упровадження Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти та зростання суспільних вимог до якості педагогічної діяльності мова розглядається не лише як навчальний предмет, а й універсальний інструмент професійної комунікації, пізнання й виховання. Це зумовлює необхідність переосмислення підходів до мовної підготовки майбутніх учителів у системі вищої педагогічної освіти, зокрема з позицій лінгводидактики як галузі науки, що досліджує закономірності, принципи та методи навчання мови.

У дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців значну увагу приділено різним аспектам лінгводидактики, методики навчання української мови, формування мовної та комунікативної компетентності здобувачів освіти. У працях ґрунтовно представлена проблематика професійної комунікативної компетентності педагога, зокрема висвітлено питання культури його фахового мовлення, закономірностей педагогічної комунікації та розвитку міжособистісної взаємодії в освітньому процесі. Концептуальні засади формування комунікативної компетентності особистості розробляли

Дж. Річардс, М. Макк'юін, Дж. Свейлз, М. Свейлз, К. Гарсайд. У зарубіжних наукових концепціях мовної освіти та підготовки вчителя мова трактується як ключовий ресурс професійної ідентичності педагога та засіб організації освітнього середовища. Так, М. Галлідей обґрунтовує функційний підхід до мови як основи освітньої комунікації, Дж. Каммінз акцентує увагу на ролі мови в академічному розвитку й професійній взаємодії, а Дж. Річардс розглядає мовну компетентність учителя як поєднання знань, умінь і професійного мовленнєвого досвіду. Ідеї Л. Шульмана щодо інтеграції предметного й педагогічного знання дозволяють осмислити мовну підготовку вчителя як складник його професійної компетентності.

Теоретичні та методологічні аспекти професійної підготовки педагога розкрито у вітчизняних дослідженнях В. Андрущенка, І. Беха, В. Бондаря, І.Зязюна, В. Лутая, О. Савченко та інших. Лінгводидактичні засади навчання мови обґрунтували З. Бакум, О. Біляєв, М. Вашуленко, В. Дороз, О. Копусь, В. Мельничайко, М. Пентилюк, Т. Симоненко та ін.; методику мовної підготовки студентів розглядали Т. Донченко, Л. Мацько, Н. Непийвода, О. Семенов, М. Степаненко та інші. Окремі аспекти лінгводидактичної та професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, зокрема формування їхньої фахової, методичної та комунікативної компетентностей, висвітлено в працях К. Авраменка, Т. Атрощенко, О. Кислої, Н. Котух, Л. Ткаченко, М. Федоренка та інших науковців.

У сучасному науковому дискурсі проблема лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів розглядається в контексті розвитку теорії навчання мови, професійної педагогічної освіти та компетентнісної парадигми. Лінгводидактика постає як міждисциплінарна галузь, що поєднує лінгвістичні, психолінгвістичні та педагогічні засади мовної освіти (М. Пентилюк, О. Горошкіна), і спрямовується на формування здатності

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXVII mezinárodní kolektivní monografie

особистості до ефективної мовленнєвої діяльності в освітньому та професійному середовищі.

У працях вітчизняних дослідників обґрунтовується концепція комунікативно спрямованого навчання мови, відповідно до якої вона має забезпечувати єдність мовної, мовленнєвої та комунікативної підготовки (Ф. Бацевич, М. Пентилюк). Науковці наголошують на діяльнісному характері мовленнєвої освіти, інтеграції лінгвістичних знань із методикою навчання мови та педагогічною практикою, а також на необхідності формування культури професійного мовлення майбутнього вчителя (О. Семеног). У цьому контексті мова розглядається як інструмент професійної діяльності педагога, засіб організації навчальної взаємодії та розвитку мовної особистості учня (М. Вашуленко, О. Хорошковська).

Концепції професійної підготовки вчителя початкових класів акцентують увагу на його мовній та мовленнєво-комунікативній компетентності. Дослідники підкреслюють, що сформованість професійного мовлення, умінь педагогічної комунікації та мовленнєвої рефлексії є необхідною умовою ефективної реалізації освітнього процесу в початковій школі та підготовки вчителя до виконання ролі мовної моделі для учнів (М. Вашуленко, М. Пентилюк).

Разом із тим аналіз наукових джерел засвідчує, що проблематика професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів здебільшого розглядається в межах загальнопедагогічних або методичних підходів, тоді як її лінгводидактичний аспект залишається недостатньо систематизованим. Питання визначення лінгводидактичних засад цієї підготовки, уточнення їхньої структури, принципів та механізмів реалізації в процесі фахової освіти здобувачів потребують подальшого наукового осмислення.

Узагальнення зазначених наукових концепцій дає підстави розглядати лінгводидактичну підготовку майбутніх учителів початкових класів як цілісну систему, що поєднує теоретичні положення лінгводидактики, методики навчання мови та професійної педагогічної освіти. Водночас аналіз наукових підходів засвідчує наявність низки невирішених аспектів, пов'язаних із системним обґрунтуванням лінгводидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, визначення цілісності структури, уточнення принципів, змістових компонентів і механізмів реалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти. Фрагментарно висвітлюються також аспекти інтеграції сучасних лінгводидактичних підходів у систему професійної педагогічної освіти, що ускладнює формування мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності майбутніх педагогів на належному науково обґрунтованому рівні.

Крім того, наявна суперечність між високими вимогами до мовної культури та мовленнєвої компетентності вчителя початкових класів і недостатнім рівнем теоретичного обґрунтування лінгводидактичних основ його професійної підготовки зумовлює актуальність означеної проблеми. Саме це визначає потребу в цілісному лінгводидактичному підході до професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, що поєднує теоретичні положення цієї науки з практичними завданнями педагогічної освіти.

Окреслені невирішені аспекти зумовлюють потребу в цілісному науковому осмисленні лінгводидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Метою статті є теоретичне обґрунтування лінгводидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах діяльності внутрішньо переміщеного закладу вищої освіти, з урахуванням сучасних вимог до мовної освіти та фахової підготовки педагогів.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXVII mezinárodní kolektivní monografie

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких **завдань**: уточнити сутність і зміст лінгводидактичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у контексті функціонування внутрішньо переміщеного закладу вищої освіти; визначити провідні лінгводидактичні принципи, що забезпечують ефективність професійної мовної підготовки майбутніх педагогів в умовах освітніх трансформацій; окреслити напрями реалізації лінгводидактичних засад у системі вищої педагогічної освіти з урахуванням специфіки організації освітнього процесу внутрішньо переміщених ЗВО.

Під час дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних **методів**, зокрема теоретичні методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та систематизації наукових джерел з лінгводидактики й педагогіки; метод логіко-структурного моделювання – для визначення та обґрунтування лінгводидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах внутрішньо переміщеного закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах трансформації системи вищої педагогічної освіти особливої значущості набуває лінгводидактичний вимір професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Лінгводидактика як галузь педагогічної науки зосереджується на вивченні закономірностей навчання мови, визначенні принципів, підходів і методів формування мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності, що є фундаментом професійної діяльності вчителя початкової школи.

Фахова підготовка майбутніх учителів початкових класів у лінгводидактичному аспекті передбачає цілеспрямоване формування в них здатності використовувати мову як інструмент педагогічної взаємодії, навчання й виховання, а також засіб організації освітнього середовища. У цьому

контексті лінгводидактичні засади розглядаються як сукупність науково обґрунтованих принципів, змістових орієнтирів і методичних підходів, що забезпечують системність і результативність мовної підготовки майбутніх педагогів.

Функціонування внутрішньо переміщених закладів вищої освіти актуалізує потребу переосмислення традиційних підходів до професійної підготовки вчителів, зокрема щодо мовної освіти. Зміна звичного середовища, домінування дистанційних і змішаних форматів навчання, розширення комунікативного простору та необхідність підтримки академічної взаємодії в умовах соціальної нестабільності зумовлюють посилення ролі мови як засобу професійної ідентифікації, адаптації та педагогічної стійкості майбутнього вчителя.

У лінгводидактичному контексті це вимагає акцентування уваги на формуванні в майбутніх учителів початкових класів високого рівня мовної культури, умінь професійного мовлення, здатності до рефлексії власної мовленнєвої діяльності та усвідомленого добору мовних засобів відповідно до освітніх завдань. В умовах внутрішньо переміщеного ЗВО лінгводидактичні засади професійної підготовки мають забезпечувати не лише засвоєння теоретичних знань з української мови та методики її навчання в початковій школі, а й розвиток мовленнєвої гнучкості, комунікативної адаптивності та готовності до педагогічної діяльності в різноманітних освітніх контекстах.

Важливою лінгводидактичною передумовою професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів є інтеграція мовної освіти з фаховими дисциплінами педагогічного циклу. Цей процес сприяє формуванню цілісного уявлення про мову як універсальний інструмент професійної діяльності вчителя, забезпечує зв'язок між теоретичними знаннями та

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXVII mezinárodní kolektivní monografie

практикою педагогічної комунікації, що особливо актуально в умовах організації освітнього процесу у внутрішньо переміщених закладах вищої освіти.

Таким чином, лінгводидактичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах внутрішньо переміщеного ЗВО доцільно розглядати як системоутворювальний компонент педагогічної освіти, що забезпечує формування мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності майбутніх педагогів відповідно до сучасних освітніх викликів і потреб початкової школи.

Лінгводидактична підготовка майбутніх учителів початкових класів ґрунтується на системі принципів, які визначають зміст, організацію та результати мовної освіти в умовах вищої педагогічної школи. Реалізація цих принципів забезпечує цілісність професійної підготовки, узгодженість теоретичних положень лінгводидактики з практичними завданнями педагогічної діяльності та відповідає сучасним вимогам до фахової компетентності вчителя початкової школи.

Одним із провідних є принцип науковості, що передбачає основу на сучасні досягнення лінгводидактики, мовознавства та педагогіки, системне використання науково обґрунтованих підходів до навчання мови й формування мовленнєво-комунікативної компетентності майбутніх педагогів. У контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів цей принцип забезпечує осмислене засвоєння мовних знань, умінь і навичок, необхідних для реалізації освітнього процесу на засадах компетентнісної парадигми.

Важливе значення має принцип професійної спрямованості, відповідно до якого мовна підготовка майбутніх учителів орієнтується на специфіку їхньої майбутньої педагогічної діяльності. Зміст лінгводидактичної

підготовки має враховувати особливості професійного мовлення вчителя початкових класів, умови педагогічної комунікації, потребу у формуванні здатності надавати мовленнєвий супровод навчальної діяльності молодших школярів. В умовах внутрішньо переміщеного закладу вищої освіти цей принцип набуває особливої актуальності у зв'язку з необхідністю підготовки майбутніх педагогів до роботи в різноманітних освітніх середовищах.

Принцип комунікативності передбачає спрямування мовної підготовки на формування здатності майбутніх учителів ефективно використовувати мову в реальних ситуаціях педагогічної взаємодії. У лінгводидактичному вимірі це означає домінування діяльнісних форм навчання, орієнтацію на розвиток умінь усного й писемного професійного мовлення, а також формування навичок міжособистісної та академічної комунікації. В умовах дистанційного та змішаного навчання, характерних для функціонування внутрішньо переміщених ЗВО, реалізація цього принципу потребує особливої уваги до організації мовленнєвої взаємодії в цифровому освітньому просторі.

Не менш важливим є принцип інтегративності, що передбачає поєднання лінгводидактичної підготовки з іншими складниками професійної освіти майбутніх учителів початкових класів. Інтеграція мовної освіти з психолого-педагогічними та методичними дисциплінами сприяє формуванню цілісного уявлення про мову як інструмент професійної діяльності вчителя та забезпечує міждисциплінарний характер фахової підготовки.

У сучасних умовах особливого значення набуває принцип гнучкості та адаптивності, який зумовлений специфікою функціонування внутрішньо переміщених закладів вищої освіти. Цей принцип передбачає варіативність форм і методів мовної підготовки, здатність освітнього процесу оперативно реагувати на зміну умов навчання, а також орієнтацію на індивідуальні

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXVII mezinárodní kolektivní monografie

освітні потреби здобувачів вищої освіти. Реалізація принципу гнучкості сприяє підвищенню ефективності лінгводидактичної підготовки в умовах нестабільного освітнього середовища.

Таким чином, система принципів лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів початкових класів забезпечує науково обґрунтовану організацію мовної освіти у закладах вищої педагогічної освіти та створює підґрунтя для формування мовної й мовленнєво-комунікативної компетентності майбутніх педагогів, здатних до ефективної професійної діяльності в сучасних умовах, зокрема в контексті функціонування внутрішньо переміщених ЗВО.

Успішна реалізації лінгводидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів значною мірою визначається добором і поєднанням провідних наукових підходів, які забезпечують цілісність і результативність мовної освіти у внутрішньо переміщених закладах.

Методологічним підґрунтям дослідження є компетентнісний, особистісно орієнтований і діяльнісний підходи, які забезпечують цілісне розуміння професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів як процесу формування його лінгводидактичної компетентності. У межах цього підходу особливого значення набуває система лінгводидактичних умінь, що охоплює діагностику та корекцію рівнів мовної й мовленнєвої компетентностей молодших школярів.

До значущих лінгводидактичних умінь віднесено: визначення цілей і завдань мовленнєвої діагностики з урахуванням індивідуальних і групових особливостей учнів; планування та організацію діагностичної діяльності; добір, адаптацію й конструювання діагностичних методик і матеріалів; використання сучасних, зокрема цифрових, засобів збору та інтерпретації діагностичної інформації; виявлення причин відхилень від нормативного рівня мовного розвитку та чинників, що їх зумовлюють; розроблення

рекомендацій для педагогів, батьків і учнів щодо педагогічної корекції та самокорекції; реалізацію індивідуального підходу в корекційній роботі; рефлексивне оцінювання власної професійної діяльності.

Концептуальною основою лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів початкових класів є уявлення про рівневу організацію мовної особистості – вербально-граматичний, когнітивний і прагматичний рівні. Вербально-граматичний рівень забезпечує нормативність мовлення та володіння мовними засобами; когнітивний – усвідомлене оперування мовними поняттями, розвиток аналітико-синтетичного й критичного мислення; прагматичний – комунікативну доцільність використання мовних ресурсів відповідно до мети, ситуації, стилю та жанру педагогічного спілкування.

Зазначені рівні покладено в основу проектування змісту мовної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, у межах якої мовні розділи (фонетика й орфоепія, лексикологія та фразеологія, граматика, синтаксис і пунктуація, стилістика та культура мовлення) розглядаються як взаємопов'язані компоненти формування мовної особистості педагога. Така методологічна позиція забезпечує цілісність лінгводидактичної підготовки, сприяє розвитку культури професійного мовлення студентів і формуванню їхньої готовності до ефективного викладання української мови в початковій школі.

Компетентнісний підхід у лінгводидактичній підготовці майбутніх учителів початкових класів спрямований на формування здатності використовувати мовні знання, уміння та навички в реальних ситуаціях професійної діяльності. У межах цього підходу мовна підготовка розглядається не як засвоєння сукупності теоретичних відомостей, а як процес формування мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності, необхідної для організації

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXVII mezinárodní kolektivní monografie

освітнього процесу, педагогічної взаємодії та професійного спілкування. В умовах внутрішньо переміщеного закладу вищої освіти компетентнісний підхід набуває особливого значення, оскільки орієнтує майбутніх педагогів на гнучке застосування мовних ресурсів у змінному освітньому середовищі.

Комунікативно-діяльнісний підхід передбачає організацію мовної підготовки як активної діяльності, спрямованої на формування здатності майбутніх учителів ефективно здійснювати педагогічну комунікацію. У лінгводидактичному аспекті цей підхід забезпечує пріоритет мовленнєвої практики, використання ситуацій професійного спілкування, моделювання педагогічних комунікативних завдань. Особливої актуальності комунікативно-діяльнісний підхід набуває в умовах дистанційного та змішаного навчання, характерних для внутрішньо переміщених ЗВО, де мова виступає основним інструментом взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Інтегративний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів забезпечує поєднання лінгводидактичної підготовки з психолого-педагогічними та методичними складниками фахової освіти. Реалізація цього підходу сприяє формуванню цілісного уявлення про мову як універсальний інструмент професійної діяльності вчителя та дозволяє узгодити мовну підготовку з іншими аспектами педагогічної компетентності.

Таким чином, поєднання зазначених підходів створює методологічне підґрунтя для реалізації лінгводидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів відповідно до сучасних освітніх викликів.

Лінгводидактична підготовка майбутніх учителів початкових класів має комплексний характер і охоплює сукупність взаємопов'язаних компонентів (когнітивного, операційно-діялісного, ціннісно-мотиваційного, рефлексивного), що забезпечують формування мовної та мовленнєво-комунікативної

компетентності майбутнього педагога. Її зміст визначається потребами професійної діяльності вчителя початкової школи та сучасними вимогами до мовної освіти.

Отже, зміст і структура лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів початкових класів забезпечують цілісне формування їхньої мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності як важливого елемента професійної готовності.

Експеримент мав на меті перевірити ефективність реалізації лінгводидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення обов'язкових і вибіркового освітніх компонентів освітньо-професійної програми «Початкова освіта» в Бердянському державному педагогічному університеті. Дослідження здійснювалося в умовах функціонування внутрішньо переміщеного закладу вищої освіти, що зумовило необхідність посилення практичної спрямованості мовної підготовки та інтеграції різних освітніх компонентів у цілісну лінгводидактичну систему.

Ключову роль у реалізації лінгводидактичних засад відіграють обов'язкові освітні компоненти «Українська мова за професійним спрямуванням», «Сучасна українська мова з практикумом», «Методика навчання української мови в початковій школі», які формують базу професійної мовної та методичної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Їх зміст було скоординовано з урахуванням принципів професійної спрямованості, комунікативності та інтегративності.

Освітній компонент «Українська мова за професійним спрямуванням» (2-ий семестр, 3 кредити ЄКТС) забезпечував формування в майбутніх учителів умінь професійного усного й писемного мовлення, здатності до академічної та педагогічної комунікації, що особливо актуально в умовах дистанційного та змішаного навчання, характерних для внутрішньо перемі-

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXVII mezinárodní kolektivní monografie

щених ЗВО. У межах цього компонента акцент робився на роботі з професійно орієнтованими текстами, мовленнєвими ситуаціями педагогічного спілкування, аналізі та моделюванні комунікативних завдань.

Освітній компонент «Сучасна українська мова з практикумом» (другий-третій семестри, 9 кредитів ЄКТС) був спрямований на поглиблення лінгвістичних знань і формування мовної культури майбутніх педагогів. Його лінгводидактичний потенціал реалізовувався через поєднання теоретичного матеріалу з практичними завданнями, орієнтованими на усвідомлене використання мовних засобів у професійному мовленні вчителя початкових класів. Таким чином, цей компонент забезпечував когнітивну основу лінгводидактичної підготовки.

Важливу інтегративну функцію виконувала «Методика навчання української мови в початковій школі», у межах якої відбувалося поєднання мовної підготовки з методичною. Майбутні вчителі не лише опановували методи навчання мови молодших школярів, а й усвідомлювали вимоги до власного професійного мовлення як педагогічного інструменту. Саме в цьому компоненті забезпечувався перехід від теоретичних знань до їх практичного застосування в умовах педагогічного моделювання та квазіпрофесійної діяльності.

Посилення практичної спрямованості лінгводидактичної підготовки забезпечувалося через упровадження вибіркового освітнього компонента «Професійне мовлення майбутніх учителів початкових класів» (5 семестр, 5 кредитів ЄКТС), який виконував функцію інтеграційної ланки між обов'язковими дисциплінами. Зміст цього курсу було зорієнтовано на формування цілісної системи професійного мовлення майбутнього педагога, розвиток мовленнєвої рефлексії, комунікативної гнучкості та готовності до педагогічної взаємодії в різних освітніх контекстах.

Експериментальна робота засвідчила, що узгоджене поєднання обов'язкових і вибіркових освітніх компонентів на засадах лінгводидактичного підходу сприяє підвищенню рівня сформованості мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Така інтеграція забезпечує системність професійної мовної підготовки та відповідає викликам, зумовленим функціонуванням внутрішньо переміщеного закладу вищої освіти.

Педагогічний експеримент здійснювався в умовах внутрішньо переміщеного закладу вищої освіти та був спрямований на перевірку ефективності реалізації лінгводидактичних засад професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів шляхом інтеграції обов'язкових і вибіркових освітніх компонентів. Експериментальна робота проводилася у три взаємопов'язані етапи: констатувальний, формувальний і підсумковий.

На констатувальному етапі здійснювалася діагностика вихідного рівня сформованості мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Особлива увага приділялася виявленню здатності здобувачів освіти до професійного усного й писемного мовлення, використання мовних засобів у педагогічній комунікації, а також усвідомленню ролі мови в професійній діяльності вчителя. Результати констатувального етапу засвідчили переважання середнього та достатнього рівнів сформованості зазначеної компетентності, що підтвердило необхідність цілеспрямованої лінгводидактичної роботи.

Формувальний етап експерименту передбачав упровадження в процес підготовки фахівців бакалаврського рівня лінгводидактично скоординованого змісту обов'язкових освітніх компонентів «Українська мова за професійним спрямуванням», «Сучасна українська мова з практикумом», «Методика навчання української мови в початковій школі» та вибіркового

курсу «Професійне мовлення майбутніх учителів початкових класів». У межах цього етапу забезпечувалася інтеграція мовної, методичної та професійно-комунікативної підготовки, використання практико орієнтованих завдань, моделювання ситуацій педагогічного спілкування, розвиток мовленнєвої рефлексії майбутніх педагогів.

На підсумковому етапі здійснювався повторний аналіз рівня сформованості мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності здобувачів освіти з метою виявлення динаміки змін. Узагальнення результатів дало змогу зафіксувати позитивні зрушення у формуванні професійного мовлення майбутніх учителів початкових класів, зростання усвідомленості мовної діяльності та готовності до використання мови як інструменту педагогічної взаємодії (табл.1).

Таблиця 1 – Рівні сформованості мовленнєво-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів

Рівень	Характеристика
Високий	Характеризується здатністю свідомо й доречно використовувати мовні засоби у професійній педагогічній комунікації, умінням моделювати мовленнєві ситуації навчання, високим рівнем мовної культури та розвиненою мовленнєвою рефлексією.
Достатній	Виявляється у сформованості основних умінь професійного мовлення, здатності використовувати мовні знання у типових педагогічних ситуаціях, частковій сформованості навичок мовленнєвого аналізу та самоконтролю.
Середній	Характеризується фрагментарністю мовних умінь, обмеженим використанням мовних засобів у професійній комунікації, недостатнім усвідомленням ролі мови у педагогічній діяльності.

Результати педагогічного експерименту засвідчили, що інтеграція обов'язкових і вибіркового освітніх компонентів на засадах лінгводидак-

тичного підходу сприяє підвищенню рівня мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Особливо помітними є якісні зміни у сформованості професійного мовлення, здатності до педагогічної комунікації та мовленнєвої рефлексії, що підтверджує ефективність запропонованих лінгводидактичних засад у контексті функціонування внутрішньо переміщеного закладу вищої освіти.

Висновки. У ході дослідження обґрунтовано, що лінгводидактичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів є важливим системоутворювальним чинником формування їхньої мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності. Лінгводидактичний підхід дозволяє розглядати мовну підготовку майбутнього педагога не лише як складник фахової освіти, а як основу професійної педагогічної діяльності вчителя початкової школи.

Визначено, що ефективна реалізація лінгводидактичних засад забезпечується дотриманням принципів науковості, професійної спрямованості, комунікативності, інтегративності, а також гнучкості й адаптивності, що набувають особливої значущості в умовах функціонування внутрішньо переміщених закладів вищої освіти. Сукупність цих принципів створює підґрунтя для цілісної та результативної мовної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Установлено, що поєднання компетентнісного, комунікативно-діяльнісного та інтегративного підходів у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів забезпечує узгодженість мовного, методичного та професійно-комунікативного складника їхньої фахової освіти. Такий підхід сприяє формуванню здатності майбутніх учителів ефективно використовувати мову як інструмент навчання, виховання та педагогічної взаємодії.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXVII mezinárodní kolektivní monografie

Доведено, що зміст і структура лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів початкових класів, представлені когнітивним, операційно-діяльним, ціннісно-мотиваційним і рефлексивним компонентами, забезпечують цілісне формування професійного мовлення майбутнього педагога та його готовність до реалізації мовної освіти в початковій школі.

Результати педагогічного експерименту підтвердили ефективність інтеграції обов'язкових освітніх компонентів «Українська мова за професійним спрямуванням», «Сучасна українська мова з практикумом», «Методика навчання української мови в початковій школі» та вибіркового курсу «Професійне мовлення майбутніх учителів початкових класів» на засадах лінгводидактичного підходу. Зафіксовано позитивну динаміку у сформованості мовної та мовленнєво-комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти, зростання усвідомленості мовленнєвої діяльності та готовності до професійної педагогічної комунікації.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в розробленні та експериментальній перевірці лінгводидактичної моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, адаптованої до умов внутрішньо переміщених закладів вищої освіти, а також у розширенні спектра вибірових освітніх компонентів, спрямованих на розвиток професійного мовлення та комунікативної культури майбутніх педагогів.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 344 с.
2. Васенко В. В. Communicative competence of future primary school teachers in the process of studying professional disciplines. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 2(20). С. 569–581.

3. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі : навч.-метод. посіб. Київ : Освіта, 2018. 384 с.
4. Голубовська І. В., Підгурська В. Ю. Формування культури мовлення майбутніх учителів початкових класів. *Актуальні проблеми мовознавства та лінгвометодики в умовах війни в Україні* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю. 2023. С. 229–237.
5. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2016. 320 с.
6. Маленко О. О. Сучасна українська лінгводидактика: теорія і практика навчання мови в закладах освіти : колективна монографія. Харків : ХНПУ ; ХІФТ, 2024. 268 с.
7. Палихата Е., Петришина О. Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021.
8. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : монографія. Херсон : Айлант, 2017. 256 с.
9. Семеног О. М. Культура професійного мовлення вчителя : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 212 с.
10. Хорошковська О. Н. Теорія і практика мовної освіти в початковій школі : монографія. Київ : Генеза, 2020. 304 с.
11. Cirocki A., Hallet W. Teacher Education and Professional Competences. In: *Professionalising English Language Teaching: Concepts and Reflections for Action in Teacher Education*. Cambridge : Cambridge University Press, 2024. P. 43–71. DOI: 10.1017/9781009350235.003.
12. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. Strasbourg : Council of Europe, 2020. 216 p.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXVII mezinárodní kolektivní monografie

13. Cummins J. Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire. Clevedon : Multilingual Matters, 2000. 320 p.

14. European Centre for Modern Languages (ECML). The use of the CEFR Companion Volume for the teaching of languages : presentation/materials. Graz, 2023.

15. Halliday M. A. K. Language and Education. London : Continuum, 2007. 384 p.

16. Richards J. C. Competence and Performance in Language Teaching. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 240 p.